

RAQAMLI IQTISODIYOT: YANGI DAVRDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING IQTISODGA TA'SIRI

Ibroximov Shoxumirza

University of Business and Science “moliya kafedrası” talabasi,

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15739548>

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning mazmuni, asosiy yo'nalishlari va O'zbekiston iqtisodiy taraqqiyotiga ta'siri yoritilgan. Sun'iy intellekt, raqamli to'lov tizimlari, elektron hukumat va boshqa texnologik yangiliklarning iqtisodiy samaradorlikka qo'shayotgan hissasi tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqilgan. “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida olib borilayotgan islohotlar haqida ham ma'lumot beriladi. Maqola zamonaviy iqtisodiyotning yangi bosqichini anglashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya, elektron tijorat, kiberxavfsizlik, raqamli xizmatlar, O'zbekiston, iqtisodiy islohotlar, “Raqamli O'zbekiston – 2030”, innovatsiyalar, internet infratuzilmasi.

Kirish: Zamonaviy dunyoda raqamli texnologiyalar iqtisodiy rivojlanishning ajralmas qismiga aylanmoqda. Raqamli iqtisodiyot deganda raqamli texnologiyalar yordamida mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarish, taqsimlash va iste'mol qilish jarayonlari tushuniladi. Ushbu yo'nalish rivojlangan davlatlarda ancha ilg'or bo'lsa-da, O'zbekiston ham bu borada jadal qadamlar tashlamoqda.[1]

1. Raqamli transformatsiya va uning asosiy yo'nalishlari

Bugungi kunda sun'iy intellekt, katta hajmdagi ma'lumotlar (Big Data), bulutli texnologiyalar va raqamli to'lov tizimlari iqtisodiy faoliyatning har bir jabhasiga kirib bormoqda. Elektron tijorat tez sur'atlarda kengaymoqda, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi esa fuqarolar uchun qulaylik yaratmoqda. Bu o'zgarishlar transformatsiya deb ataladi va u ishlab chiqarishdan tortib bank xizmatlarigacha barcha sohalarida sezilmoqda.

2. Iqtisodiy o'sishga ta'siri

Raqamli iqtisodiyot yangi ish o'rinlarini yaratadi: IT mutaxassislar, dasturchilar, kiberxavfsizlik bo'yicha mutaxassislar tobora ko'proq talab qilinmoqda. Raqamli texnologiyalar orqali ishbilarmonlik muhiti yengillashadi, masalan, onlayn biznesni tez ochish,

tranzaksiyalarni tez amalga oshirish imkoniyati tug'iladi. Ayniqsa, kichik va o'rta korxonalar uchun bu yangi imkoniyatlar demakdir.[2]

3. Raqamli iqtisodiyotdagi muammolar: Internet infratuzilmasining yetarlicha rivojlanmaganligi, raqamli savodsizlik va kiberxavfsizlik — asosiy muammolardan sanaladi.

Raqamli iqtisodiyotda ishtirok etish uchun fuqarolarning raqamli ko'nikmalariga ehtiyoj katta. Bundan tashqari, jamiyatda raqamli bo'linish — ya'ni texnologiyalarga ega qatlam va ega bo'lmaganlar o'rtasidagi farq kengayishi ham xavf tug'diradi.

4. O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar

O'zbekiston hukumati “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi orqali raqamli iqtisodiyot asoslarini yaratmoqda. Elektron hukumat tizimi, yagona interaktiv davlat xizmatlari portali, raqamli bank xizmatlari, masofaviy ta'lim va tibbiyot sohalarida keng ko'lamli

raqamlashtirish ishlari amalga oshirilmoqda. Bu esa iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda.[3]

Mavzuning dolzarbligi: Global miqyosda iqtisodiy munosabatlar tez sur'atlar bilan raqamlashtirilmoqda. Sun'iy intellekt, raqamli to'lov tizimlari, elektron tijorat kabi texnologiyalar nafaqat yirik kompaniyalar, balki oddiy fuqarolarning ham kundalik hayotiga chuqur kirib kelmoqda. Xususan, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi asosida iqtisodiyotning har bir bo'g'inida raqamli yechimlar joriy etilmoqda. Shu sababli, raqamli iqtisodiyot masalasi nafaqat zamonaviy, balki strategik dolzarb mavzu sifatida qaralmoqda. U iqtisodiy o'sish, bandlik, investitsiyalar va innovatsiyalarning asosiy tayanchiga aylanishi mumkin.[4]

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun quyidagi asosiy usullar nihoyatda muhim sanaladi:

1. Raqamli infratuzilmani kengaytirish
 - Yuqori tezlikdagi internetni barcha hududlarda joriy etish
 - Raqamli qurilmalar va texnologiyalarga qulay va arzon kirish imkoniyatlarini yaratish
 - 5G texnologiyasini bosqichma-bosqich joriy qilish
2. Raqamli savodxonlikni oshirish
 - Maktab va oliy ta'lim tizimida raqamli ko'nikmalarni o'qitish
 - Katta yoshdagilar uchun qisqa muddatli IT kurslar, online treninglar
 - Ayollar va chekka hudud aholisi uchun maxsus dasturlar
3. Innovatsion ekotizimni yaratish
 - Startaplarga soliq imtiyozlari va grantlar taqdim etish
 - Texnoparklar, innovatsiya markazlari ochish
 - Universitetlar bilan biznes sektor o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish
4. Raqamli davlat xizmatlarini kengaytirish
 - Barcha davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish
 - "One-stop" portallarni joriy etish orqali byurokratiyani kamaytirish
 - Elektron imzo va masofaviy hujjat yuritishni ommalashtirish
5. Kiberxavfsizlikni kuchaytirish
 - Dasturiy va texnik himoya tizimlarini joriy etish
 - Maxsus mutaxassislar tayyorlash
 - Jamiyatda raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish
6. Xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash
 - Raqamli texnologiyalarni joriy qiluvchi korxonalarga moliyaviy ko'mak
 - Fintex (moliyaviy texnologiyalar) sohasida raqobatbardosh muhit yaratish
 - Raqamli transformatsiya bo'yicha konsalting xizmatlar.[5]

Xulosa. Raqamli iqtisodiyot – bu faqatgina texnologik o'zgarish emas, balki iqtisodiy va ijtimoiy tizimlarning yangilanishi demakdir. Bu jarayonni muvaffaqiyatli olib borish uchun davlat siyosati, infratuzilma, ta'lim va jamiyat tayyorgarligi muhim ahamiyatga ega. Kelajakda raqamli iqtisodiyot, nafaqat ishbilarmonlikni, balki kundalik hayotni ham tubdan o'zgartiradi.

Ushbu innovatsiyalar iqtisodiyotni rivojlantirishning eng xarakterli usullaridan biriga aylanib, bozor rivojlanishini tezda ishlab chiqarish sifatida tahlil qilindi.

Zamonaviy dunyoda innovatsiyalardan keng foydalanish- tadbirkorlikni jadal rivojlantirishga erishish mumkinligi haqida taklif va tavsiyalar berildi. Innovatsion texnologiyalarni samarali axborotlashtirish makroiqtisodiy ko'rsatkichlar va dasturiy ta'minotning ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarini ishlab chiqarishni yaxshilash, bu asosiy boshqaruv qarorlari sifati va dasturiy ta'minot jarayonlari va xizmatlarini ishlab chiqarishga olib keladi, bu ijtimoiy-iqtisodiy, ilmiy, texnik, boshqa ko'rinishlarni belgilaydi. Barcha jarayonlarda axborotlashtirishni joriy etish zamonaviy texnologiyalarni rivojlantirish YAIM o'sishiga ta'sir ko'rsatadi. Raqamli texnologiya dunyo iqtisodiyotini qanday darajada o'zgartiradi. Global tarmoq, oziq-ovqat iqtisodiy o'sishning drayveri. Shu sababdan qonun hujjatlaridagi ro'li beqiyos ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyaning ijtimoiy-iqtisodiy sohalar bilan integratsiya siyosati va ahamiyati paydo bo'lgan

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-fevraldagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasini "Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi PF-37-son Farmoni.
2. <https://lex.uz/docs/-6600413>
3. Vikipediya.
4. https://www.researchgate.net/publication/382200639_INNOVATSION_VA_RAQAMLI_TEXNOLOGIYALARNI_IQTISODIY_O'SISHGA_TA'SIRI
5. file:///C:/Users/lenovo/Downloads/raqamli-texnologiyalarning-mamlakat-iqtisodiyoti-rivojiga-ta-siri%20(6).pdf